Szent Péter apostol keresztrefeszítése

Alkotó	Matteo di Giovanni Borgo San Sepolcro, c. 1430 – Siena, 1495
Készítés ideje	1485–1495
Megnevezés	festmény
Anyag	fa
Technika	tempera
Méretek	magasság: 32 cm szélesség: 38,6 cm
Leltári szám	55.167

Leírás

A kép az apostolfejedelem, Szent Péter mártíromságát ábrázolja, akit Rómában, a hagyomány szerint a Tiberis nyugati oldalán húzódó Gianicolo hegyen feszítettek keresztre. Ma a hely emlékét a San Pietro in Montorio templom őrzi. A kivégzés a szent saját kívánságára fejjel lefelé történt, minthogy nem tartotta magát méltónak a Krisztussal azonos módon való megfeszítésre. Nem tudunk arról, hogy a predella mestere járt volna Rómában, a széles körben elterjedt ábrázolásokról azonban mindenképp ismerhette a helyszínt. Jobbra a Tiberis folyó kanyarog és a pápai vár – korábban Hadriánus császár mauzóleuma –, a Castel Sant'Angelo tűnik fel. A kép predella töredéke, amelyből még három jelenet ismert. Az összes darabon fennmaradó, különböző mintájú díszítősávok maradványai alapján a jelenetek eredeti sorrendje is megállapítható: Szent Bernardin feltámaszt egy gyermeket (Magángyűjt.), Heródes lakomája (Glens Falls, New York, The Hyde Collection), Kálvária (Manchester, City Art Gallery), az itt látható Szent Péter keresztrefeszítése, végül egy elveszett ábrázolás következett. A gyors, gyakorlott mozdulatokkal felvázolt jelenetek leginkább Matteo di Giovanni 1480-as Celsi-oltárának predellájával vethetők össze (Siena, Museo dell'Opera del Duomo). Sallay Dóra 2002 Honlap

A II. század végéről származó ókeresztény irat, a „Péter cselekedetei" elbeszélése szerint Péter apostolt saját kívánságára feszítették keresztre fejjel lefelé, mert nem tartotta magát méltónak arra, hogy ugyanúgy haljon meg, mint Jézus. A sienai predellakép mestere szerényebb tehetségéhez képest elevenen igyekszik felidézni a szent mártíromságát. Jobbról- balról egy-egy hóhér azon buzgólkodik, hogy Péter lábát hoz zákötözze a fához, harmadik, fél térdre ereszkedett társuk az áldozat kezét erősíti a kereszthez. A brutális cselekményhez két páncélos katona asszisztál, lándzsájára támaszkodik az egyik, pajzsára a másik. A kivégzés színterét hátul bástyás városfal zárja le: az architektúra Rómát jelképezi. A predel- laképet már a Ramboux-gyűjtemény 1867-es katalógusa Mát- teo di Giovanni iskolájának tulajdonította, és később is vagy magának Matteónak vagy műhelyének adták. Mojzer szerint a túlhangsúlyozott kontúrok, a kulisszaarchitektúra és a bá- buszerű alakok arra utalnak, hogy Matteo tanítványának, se gédjének és leghűbb követőjének, Guidoccio Cozzarellinek a munkájáról van szó. Ugyancsak Mojzer hozta képünket összefüggésbe a williamstowni (Mass.) Sterling and Francine Clark Art Institute hasonló méretű, Szent Péter és András elhivatását ábrázoló predellatöredékével, amelyet a szakiro dalom szintén hol Cozzarellinek, hol Matteónak attribuál. Mojzer elképzelhetőnek tartja, hogy a két predellakép ere detileg Matteo di Giovanninak a sienai San Pietro Ovile- templomban lévő fiatalkori oltárképéhez tartozott. A cleve landi múzeum katalógusa (1974) az esztergomi kép említése nélkül hozza kapcsolatba egymással — mint eredetileg esetleg egyazon predellához tartozó képeket — a williamstowni Szent Péter és András elhivatását, a zürichi Koetser Galéria Lakoma Lévi házában témájú képét és a Cleveland Museum of Art Keresztrefeszítését, mindhármat Matteo di Giovanni művé nek tekintve. Az esztergomi tábla annak ellenére is együvé tartozhatott mindezen predellaképekkel, hogy rajta az alakok rajza,

megformálása kétségkívül gyengébb. Egyazon predellán belül az egyes képek kvalitása eltérő lehet a műhely kisebb vagy nagyobb mérvű részvételétől függően. Tátrai Vilmos 1993

Proveniencia
Ipolyi Arnold vásárlása Ramboux gyűjteményből 1867-ben

Restaurálás
2005 Varga Dezső

Kiállítások
• 1930 Budapest, Műcsarnok Őszi kiállítás
• 2005 Siena, Complesso Museale di Santa Maria della Scala, Siena e Roma: Raffaello, Caravaggio e i protagonisti di un legame antico

Bibliográfia
• Sallay, Dóra: Corpus of Sienese Paintings in Hungary, 1420–1510. Florence, Centro Di, 2015, kat. 24, 234-240.
• Sallay 2008, 8, 16
• Sallay 2005[a] (c. 1480–85, reconstruction);
• Sallay 2003[a], 44 n. 29 (reconstruction);
• Paardekooper 2002[a], fig. 29 on p. 47 (reconstruction sketch);
• Maria Cristina Terzaghi, in Commellato, Fiz, and Voena ed. 2001, 88–89 (Matteo di Giovanni, c. 1470);
• Dittelbach 1999, 115 (Guidoccio Cozzarelli);
• Kier and Zehnder ed. 1998, 565 (Matteo di Giovanni or Guidoccio Cozzarelli, reconstruction of the Ramboux collection);
• Cséfalvay Pál, szerk.: Keresztény Múzeum, Esztergom. Budapest, 1993. kat. sz. 108. (Tátrai Vilmos)
• Mucsi 1975 , 43. Vő.: Elizabeth de Femandez-Gimenez katalóguscímszava, In: The Cleveland Museum of Art. European Paintings before 1500. Cleveland, 1974. 97.
• Berenson 1968, 258;
• Boskovits-Mojzer-Mucsi 1964, 64;
• Mojzer 1964, 5-6;